
STRAIPSNIAI

LDK PAVIETŲ ŽEMĖS TEISMŲ PAREIGŪNAI 1566–1588 M. (Pirmoji pavietų bajoriškųjų juristų karta)

Darius Vilimas

Lietuvos istorijos institutas, Kražių g. 5, LT-2001 Vilnius

XVI a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijoje yra svarbus reikšmingais įvykiais (vidaus reformos, unija su Lenkija, Jogailaičių dinastijos pabaiga), nulėmusiais valstybės raidą iki pat jos gyvavimo pabaigos. Viena tokių svarbių vidaus reformų buvo administracinė ir teismų reformos, įvykdytos 1564–1566 m. siekiant modernizuoti valstybės sandarą. Ir nors pavietų „žemės“ teismai buvo numatyti dar Pirmajame Lietuvos Statute 1529 m., tikrąją savo realizaciją savarankiškas bajoriškasis teismas įgavo tik po 1566 m., kai buvo įsteigti pavietų savarankiški bajorų žemės teismai ir sutvarkytas valstybės teritorinis padalijimas.

Antrasis Lietuvos Statutas (toliau – II LS) nustatė kiekvieno pavieto žemės teismo sudėtį iš teisėjo, pateisėjo ir raštininko, taip pat jų paskyrimo tvarką¹. Kiekvienas pavietas savo rinkiminiame (elekciniame) seimelyje turėjo išrinkti po 4 kandidatus į kiekvieną vietą (vadinamuosius elektus). Iš 12 kandidatų didysis kunigaikštis paskirdavo tris asmenis į numatytas vietas. II LS yra ir pavietų žemės teismų pareigūnų priesaikos tekstas². Ten pat yra nustatyti reikalavimai kiekvienam žemės teismo pareigūnui, reikalaujamos kompetencijos lygis ir visų jų darbo apmokėjimo tvarka³. Žemės teismo pareigūnais galėjo būti tik krikščioniško tikėjimo bajoras, pasižymintis geru elgesiu, gerai žinantis teisę ir turintis nekilnojamojo turto (dvarelį, žemės) šiame paviete. Žemės teismo raštininkas dar privalėjo mokėti rašyti „rusiškėmis raidėmis“. Žemės teismų pareigūnais negalėjo būti dvasininkai ir tie asmenys, kurie jau turėjo

¹ Statut Litewski drugiej redakcyi (1566), rozdział 4, artykuł 1, *Archiwum komisji prawniczej*, Kraków, 1900, t. 7, s. 70–71.

² Ibid., p. 71–72.

³ Ibid., § 1–3, p. 70–75.

žemės teismo pareigūnų postus kituose valstybės pavietuose⁴. Žemės teismo pareigūno vieta būdavo suteikiama iki gyvos galvos arba iki kito pakėlimo. Apie LDK žemės teismų darbą jau yra rašyta. Galima pažymėti specialią I. Lapo studiją⁵, tiesa, joje jis rėmėsi Vitebsko žemės teismo knygų medžiaga, apimančia paskutinįjį XVI a. dešimtmetį (jau po III Lietuvos Statuto priėmimo). Šiame ir kituose savo darbuose⁶ I. Lapo smulkiai išanalizavo visas žemės teismo pareigūnų ir jų padėjėjų funkcijas.

Personalinė LDK pavietų žemės teismų pareigūnų sudėtis išlieka viena iš mažiausiai nagrinėtų (kartu ir įdomiausia) naujojo žemės teismo problemų. Mes tik pabandėme atkurti bendrą visų LDK pavietų žemės teismų pareigūnų asmeninę sudėtį 1566–1600 m. (žr. sąrašą straipsnio pabaigoje). Sąrašas nėra visiškai tikslus ar iki galo išbaigtas. Ypač sudėtinga nustatyti nepertraukiamą pavietų žemės teismų pareigūnų seką ten, kur nėra išlikusių rankraštinųjų pavietų žemės teismų knygų (pvz., Vilniuje). Net Lietuvos Metrika (toliau – LM) nesuteikia pilnos žemės teismų pareigūnų kaitos panoramos paskutiniais XVI a. dešimtmečiais. Matyt, ne visi didžiojo kunigaikščio skyrimai buvo užfiksuoti raštu, nors labiau įtikinamesnė yra versija, kad dalis LM knygų neišliko (sudegė, dingo, supuvo ir pan.). Kartais, kada nerandame tiesioginių paskyrimų LM arba nėra išlikusios pavietų žemės teismų rankraštinių knygų, užuominų apie žemės teismų pareigūnus galime surasti ir kitų pavietų teismų (pilies, pakamario) knygose.

Paskutinieji trys XVI a. dešimtmečiai, kurie apima tyrinėjamą laikotarpį, pažymėti svarbiais valstybės politinio gyvenimo įvykiais (Liublino unija, Livonijos karas, III Lietuvos Statuto priėmimas ir kt.), todėl LDK žemės teismų pareigūnų pavardes galime aptikti daugelyje to meto rašytinių šaltinių, pavyzdžiui, tarp pavietų mokesčių rinkėjų, jų pavardes matome po Liublino unijos aktu. Labai dažnai apie mus dominančius teismų pareigūnus kalbama įvairiuose ūkinio pobūdžio aktuose, kurių pilna LM ir kituose rankraštiniuose istoriniuose šaltiniuose. Iš viso 1566–1588 m. mums pavyko nustatyti apie 180 asmenų, dirbusių LDK pavietų žemės teismų pareigūnais⁷. Būtina pažymėti, kad teritorijose, kurios 1569 m. atiteko Lenkijai, tokie apskaičiavimai jau atlikti ir mums beliko pasinaudoti atitinkamais lenkų⁸ ir ukrainiečių⁹ istorikų darbais (bet imti tik pareigūnai, dirbę iki 1569 m.).

⁴ Ibid., § 8, p. 79.

⁵ Pirmasis sudaryti pavietų žemės teismų sąrašus pabandė A. Bonieckis. Žr.: A. Boniecki, *Poczet rodów w Wielkiem Księstwie Litewskiem w XV i XVI wieku*, Warszawa, 1883, s. XX–XXI, XXIV; taip pat žr.: И. И. Лаппо, Земский суд в Великомъ Княжестве Литовском в конце XVI века, *Журнал Министерства Народного Просвещения (ЖМНП)*, 1897, июнь, с. 263–301.

⁶ Vėliau I. Lapo apie tai rašė savo darbe: *Великое Княжество Литовское во второй половине XVI столетия. Литовско-русский повет и его сеймик*, Юрьевъ, 1911, с. 509–522.

⁷ Į šį sąrašą neįtraukti pareigūnai, kurie laikinai pavadavo žemės teismo pareigūnus jiems nesant (jų ligos arba išvykos atveju, kai jie dirbdavo, davę priesaiką tik vienai pavieto žemės teismo sesijai).

⁸ *Urzednicy podlascy XIV–XVIII wieku*, Spisy, Kórnik, 1994, 199S., s. 43–44, 50, 55, 75–76, 82, 86, 109–110, 116, 119.

⁹ Н. М. Яковенко, *Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь и Центральна Україна)*, Київ, 1990, с. 188–190.

Iš šio sąrašo išaiškėja, kad daugiau nei 60 kartų jie būdavo pakeliami pareigose, iš jų apie 10 asmenų – net po du kartus. Kartais žemės teismo raštininkas pereinavo visus tarnybinės hierarchijos laiptelius, kartais iš karto „peršokdavo“ į pavieto žemės teisėjo vietą. Būta atvejų, kai pareigūnai būdavo pakeliami pareigose ir perkelti į kitus pavietus¹⁰. Žemės teismų pareigūnai kartais tapdavo pavietų maršalais, o kartais – net ir vaivadijų kaštelionais¹¹. Iš asmenų, dirbusių žemės teismuose tuo laikotarpiu ar kiek vėliau ir gavusių paaukštinimus, reikia pažymėti keletą pakėlimų į pavietų pakamarius¹² (XVII a. tokių paaukštinimų būta daugiau) ir vieną žemės raštininko paskyrimą į vėliavininkus. Kai kurie žemės teismų pareigūnai tapo Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo maršalais arba jais tapdavo jau po iškilimo iš pavietų žemės teismų¹³. O kašteliono pareigos tokį žmogų jau pakeldavo į Respublikos senatorius, ir tai buvo žemės teismo pareigūno karjeros viršūnė. Visgi didesnė pareigūnų sąrašo dalis dirbo tik viename poste (ir mirė, užimdami tas pareigas). Tokių asmenų (nepaisant to, kad N. Jakovenkos darbe nenustatyta Ukrainos pavietų žemės teismų pareigūnų biografijų sąrašo) galime suskaičiuoti daugiau kaip 110 (su biografijos sąrašo XVII a. pradžioje).

Kadangi LDK pavietų žemės teismų pareigūnai yra labai plati tyrimų tema, mes pabandėme išsiaiškinti tik kelis problemos aspektus. Pirmasis jų – pavietų žemės teismų pareigūnų turtinė padėtis, antrasis – giminystės ryšiai šioje bajorijos grupėje. Šio straipsnio tikslas trejopas: be maksimaliai tikslesnio pavietų žemės teismų pareigūnų sudėties paskutiniaisiais XVI a. dešimtmečiais išaiškinimo, dar siekiama nustatyti tų asmenų turtinės padėties kontūrus bei atskleisti jų tarpusavio giminystės ryšius šiuo laikotarpiu, o tai buvo glaudžiai susiję.

XXX

Žemės teismų pareigūnai savo visuomenine padėtimi ir turtų dydžiu skyrėsi tiek nuo ponų (didikų), tiek ir nuo smulkiosios bajorijos¹⁴. Plačiau žemės teismų pareigūnų

¹⁰ Pavyzdžiui, Jonas Mykolaitis Vizgirda 1588 m. buvo išrinktas į Vilniaus žemės teisėjas iš Upytės žemės teisėjo, kur jis pakeitė šiame poste mirusį Joną Vaitiekaitį Mlečką, iki 1580 m. buvusį Upytės žemės raštininku. Tas pats J. Vizgirda 1595 m. sugrįžo į Upytę kaip pavieto maršalas.

¹¹ Pateiksime tik keletą pavyzdžių: M. Snovskis 1578 m. tapo Vitebsko kaštelionu (porą metų dar liko ir Naugarduko žemės teisėju), Valkavisko žemės teisėjas G. Vaina 1593 m. tapo Lietuvos Brastos kaštelionu, Josifas Korsakas 1597 m. tapo Minsko kaštelionu, iš kur po kelių mėnesių sugrįžo į Polocką jau kaip Polocko kaštelionas, A. Chaleckis 1589 m. iš Riečicos žemės teisėjo išrinktas į pavieto maršalus.

¹² Bogušas Kopotis (Kapčius) iš Braslaujos žemės raštininko tapo pakamariu, o vėliau ir vietiniu maršalu, Gardino žemės teisėjas G. Masalskis tapo vietiniu pakamariu 1589 m., Lydos žemės teisėjas (1592–1597) J. Lukomskis 1597 m. tapo Lydos pakamariu, S. Belazaras iš Upytės žemės teisėjo 1591 m. tapo pakamariu.

¹³ Pavyzdžiui, M. Snovskis po to, kai tapo Vitebsko kaštelionu, buvo Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo maršalu (1582–1583), Lietuvos Brastos žemės teismo raštininkas L. Potiejus buvo Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo maršalu 1592 m. ir kt. (žr.: *Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimai (1583–1655)*, parengė V. Raudeliūnas ir A. Baliulis, Vilnius, 1988, p. 501).

¹⁴ Galima prisiminti precedentą su Polocko žemės pateisėju Ivanu Nevelskiu, praradusiu savo postą 1571 m. dėl to, kad neturėjo „оселости“ (t. y. nekilnojamojo turto) tame paviete, žr. 146 nuorodą.

turtinę padėtį mums gali papasakoti 1565 m. LDK kariuomenės surašymo rejestras ir ypač 1567 m.¹⁵ LDK kariuomenės surašymas. Jau 1565 m. rejeestre matome kai kuriuos tuometinius ir būsimus žemės teismų pareigūnus, siunčiančius į karą karius nuo savo dvarų¹⁶. Kiek išsamiau tų teismų pareigūnų turtinę padėtį nusako 1567 m. LDK kariuomenės surašymo duomenys, nors ir negalime teigti, kad mums pavyko nustatyti visus ten surašytus asmenis.

Lentelė. LDK pavietų žemės teismų pareigūnai 1567 m. kariuomenės surašyme (nenurodoma, kiek reikėjo siųsti kitais šaukimais, jie yra publikacijos nuorodose)			
Eilės Nr.	Vardas, pavardė, pareigos	Išruošų karių skaičius	Kur nurodyta
1	2	3	4
1	J. Belazaras, Vilniaus ž. t.	5 r. ir 2 p.	st. 539
2	G. Bokiejus, Lucko ž. t.	10 r. ir 5 p.	st. 1238
3	S. Kosinskis, Vilniaus ž. p.	7 r. ir 3 p.	st. 538–539
4	V. Bogdanovičius, Vitebsko ž. r. (už žmonos valdą)	1 r.	st. 854

¹⁵ *Русская Историческая Библиотека* (toliau – *РИБ*), т. 33. Литовская Метрика, отдел первый, часть третья: Книги Публичных Дел. Переписи войска Литовского, Петроград, 1915, т. 33, Реестрь попису войска Литовского 1565 г., ст. 237–430; Попись войска Литовского 1567 г., ст. 431–1278.

¹⁶ *Ibid.*, Martinas Volodkovičius į karą siuntė 9 raitelius (st. 254), G. Ragoza – 20 raitelių ir 4 pėsčius karius („драбы“), o „valdovo malonei“ – dar du raitelius ir pėsčių karį (st. 252); Minsko žemės pateisėjis Dmitras Sovičius Korsakas siuntė 7 raitelius ir 3 pėstininkus, o vm – dar 2 raitelius ir vieną pėsčių karį (st. 255); Ašmenos žemės teisėjas Stanislas Stanislavovičius Steckovičius siuntė 4 raitelius (st. 274), Ašmenos žemės pateisėjis Stanislovas Jurjevičius Boroda – irgi 4 raitelius (st. 260); Kauno žemės teisėjas M. Kulvietis – 7 raitelius (st. 295); Lietuvos Brastos vėliavininkas ir žemės teisėjas K. Kričevskis – 3 raitelius ir 2 „raitelius ant arklių“, o vm – dar vieną raitelį (st. 299); Slanimo vėliavininkas ir žemės teisėjas Michailas Sokolovskis siuntė 3 raitelius ir 2 pėstininkus, o vm dar vieną raitelį (st. 314); Slanimo žemės pateisėjis Potiejus Jelecas – 4 raitelius ir vieną karį ant arklio (vm) už pėstininką (st. 314); pinskietis Ivanas Domonovičius (būsimas žemės pateisėjis) siuntė vieną raitelį (st. 310); Gurinas Semionovičius Fursas (būsimas žemės raštininkas, o vėliau ir žemės teisėjas) – irgi vieną raitelį (st. 311); būsimas žemės teisėjas Ivanas Fursas siuntė 3 raitelius ir už save raitą žmogų, o pats tarnavo pas Kijevo vaivadą kunig. K. Ostrogiškį (st. 314); būsimas Valkavisko žemės raštininkas J. Chodakovskis siuntė 2 raitelius ir dar vieną raitelį vm (st. 319); Upytėje J. Mlečka siuntė būrį iš 6 raitelių (st. 358). Iš Palenkės žemės teismų pareigūnų išsiskyrė Drohičino žemės raštininkas Adamas Kosinskis – siuntė 15 raitelių, 15 pėstininkų ir dar 15 raitelių vm (st. 381); ponas Ovsianas, Bielsko žemės raštininkas, pats susirgo, siuntė į karą 4 raitelius ir vieną raitelį vm (st. 384); Drohičino žemės pateisėjas Martinas Vonžas siuntė 3 raitelius ir 2 raitelius vm (st. 386); Lucko žemės teisėjas Gavrila Bokiejus – 10 raitelių (st. 420); Lucko žemės pateisėjis kunig. Ostafijus Sokolovskis – 2 raitelius, Michailas Kunevskis už savo brolių, Kremenco ž. teisėją, siuntė 3 raitelius (st. 419); Lucko ž. raštininkas Michailas Koritenskis su broliu Pavlu siuntė 5 raitelius, o dar 2 – jam pavaldus bajoras (st. 420).

Lentelės tęsinys			
1	2	3	4
5	G. Bolbasas, Kremeneco ž. r.	6 r. ir 3 p.	st. 1243
6	K. Kričevskis, Lietuvos Brastos ž. t.	3 r. ir 2 p.	st. 1181
7	S. Viekavičius, Žemaitijos ž. t.	18 r. ir 12 p.	st. 1259
8	J. Gryčina, Lietuvos Brastos ž. p.	1 r.	st. 1189
9	B. Levonas, Upytės ž. t.	13 r. ir 7 p. ¹⁷	st. 519–520
10	M. Vyšinskis, Bielsko ž. t.	už jį raitas sūnus	st. 1122
11	J. Kemešas, Upytės ž. p.	4 r. ir 2 p.	st. 811
12	I. Makarovičius ¹⁸ , Gardino ž. p.	3 r., 9 r. vm bei 4 p. ¹⁹	st. (520), 708
13	E. Daugirdas, Trakų ž. t.	16 r. ir 8 p.	st. 503–504
14	M. Kulvietis, Kauno ž. t.	7 r. (per savo žentą)	st. 811
15	J. Roskis, Valkavisko ž. t.	3 r. ir 1 p.	st. 853
16	I. Domanovičius, Pinsko ž. p.	1 r.	st. 1206
17	G. Liulia-Gintautas, Ukmergės ž. p.	3 r. ir 1 p. (pats neatvyko)	st. 618
18	S. Stanislavovičius Steckovičius, Ašmenos ž. t.	4 r. ir 2 p. (pats neatvyko)	st. 572
19	B. Ivanovičius, Kauno ž. r.	1 r. ir 1 p. (pats serga)	st. 714
20	A. Mackevičius, Vilniaus ž. r.	5 r. ir 2 p., be to, dar 5 r. vm ir 2 p. vm	st. 535–536
21	M. Snovskis, Naugarduko ž. t.	32 r. ir 16 p., o vm dar 16 r. ir 12 p. ²⁰	st. 463
22	J. Mlečka, Upytės ž. r.	6 r. ir 3 p. ²¹	st. 805–806
23	T. Ovsianas, Bielsko ž. r.	4 r. ir 2 p.	st. 1099
24	M. Sokolovskis, Slanimo ž. t.	5 r. ir 2 p.	st. 838–839
25	G. Ragoza, Minsko ž. t.	8 r. ir 4 p.	st. 527
26	F. Soltanas, Vladimiro ž. r.	1 t. ir 1 r. (pats serga)	st. 1247–1248
27	L. Uzlovskis, Valkavisko ž. p.	2 r.	st. 859
28	D. Sova-Korsakas, Minsko ž. p.	8 r. ir 5 p.	st. 1216
29	I. Fursas, Pinsko ž. t.	4 r. ir 2 p. ²²	st. 1205
30	B. Choboltovskis, Vladimiro ž. t.	2 r. ir 1 p.	st. 1239
31	S. Boroda, Ašmenos ž. p.	4 r. ir 2 p.	st. 568–569
32	J. Chodakovskis, Valkavisko ž. r.	2 r. ir 1 p. vm	st. 856
33	P. Jelecas, Slanimo ž. p.	4 r. ir 2 p.	st. 839
34	V. Diatkovskis, Mielniko ž. p.	2 r. ir 1 p.	st. 885
35	F. Gorainas, Valkavisko ž. t.	1 r. (pats tarnavo pas J. Tiškevičių)	st. 854
36	G. Fursas, Pinsko ž. r.	1 k. r.	st. 1204
37	M. Novickis, Lydos ž. p.	2 r. ir 1 p.	st. 749

¹⁷ Jis už kitą žemionį siuntė raitą tarną (st. 643).

¹⁸ Pats paliktas prie valdovo dvaro (st. 520), tačiau į karą siunčia (st. 708) karių būrį.

¹⁹ Už savo seserį – vieną raitelį.

²⁰ Iš bendros valdos su I. Jesmanu (nepilnamečių ponaičių Glebavičių globa) – 27 raitelius ir 14 pėstininkų (st. 492).

²¹ Pats tarnavo Vilniaus vaivada.

²² Pats tarnavo Kijevo vaivados dalinyje.

Lentelėje panaudotos santrumpos:

st. – stulpelis

k. – kazokiškai išruoštas

p. – pėstininkas

r. – raitelis

t. – tarnas

vm – „valdovo malonei“

ž.p. – žemės pateisėjis

ž.r. – žemės raštininkas

ž.t. – žemės teisėjas

LDK kariuomenės surašymų 1565 ir 1567 m. medžiaga gali mums padėti išsiaiškinti pavietų žemės teismų pareigūnų turtinę padėtį tik vienu aspektu (pagal žemėvaldą – parodyta, už kuriuos dvarus statomi kariai) ir tik laikotarpiu tuoj po II Lietuvos Statuto įvedimo. Žinoma, kad laikui bėgant tų asmenų turtas kito, didėjo ar mažėjo. Ne visi mus dominantys pavietų žemės teismų pareigūnai yra šiame sąrašė. Kai kurie iš jų tarnavo ponų parengtuose karių būriuose, už save nuo savo dvarų statydami į karą kitus asmenis. Tačiau turimi duomenys jau leidžia nubrėžti tam tikras tendencijas. Abiejuose aptariamuose dokumentuose aptinkame ir tuos asmenis (arba jų giminaičius), kurie žemės teismų pareigūnais tapo vėliau, XVI a. paskutiniaisiais dešimtmečiais. Savo turtą šie asmenys papildė vedybomis, pirkimo ir pardavimo keliu, didžiojo kunigaikščio dovanomis²³. Tarp žemės teismų pareigūnų buvo daug turtingų žmonių²⁴, tačiau nemažai ir tokių, kurie praturtėjo tik palankiai susiklosčius aplinkybėms. Pavyzdžiui, J. Radošinskis, pradėjęs savo karjerą valdovo pasiuntiniu pavietuose prieš LDK seimus²⁵, į žemės teismo pareigūnus iškilo gerokai vėliau²⁶.

²³ Pavyzdžiui, 1576 11 30 valdovo raštas P. Drovnickiui dviem kaimams. Žr.: *Lietuvos Metrika* (toliau – *LM*, skaičius po brūkšnelio žymi Užrašymų knygos numerį), Užrašymų knyga Nr. 63, l. 124–125; A. Kotovičiui ir jo žmonai 1576 08 18 suteiktas 5-erių valakų bajorkaimis („застенок“) Kuznicos girininkijoje (*LM-60*, l. 16) arba G. Makarovičiui – Beržininkų (Beržnyko) dvaras, suteiktas 1567 06 13 (*LM-266*, Teismo reikalų knyga Nr. 52, l. 182); M. Snovskiiui 1568 06 10 suteiktas kaimas Trobų valsčiuje (*LM-50*, l. 150–v), S. Gladkiui – du kaimai Svisločiaus valsčiuje 1589 05 15 (*LM-74*, l. 507) ir daug kitų didžiojo kunigaikščio dovanojimų.

²⁴ Pavyzdžiui, Gardino žemės teisėjas kunigaikštis G. Masalskis nusipirko iš A. Sapiegos Sapiežiškes (dab. Zapyškį) su apylinkėmis už 15.000 lietuviškų kapų grašių – nupirkta 1584 11 11, aktuota 1585 01 28 (*LM-68*, l. 393v–397); Kasparas (antraštėje neteisingai pavadintas Adamu) Kersnovskis, Naugarduko žemės pateisėjis, 1582 10 03 iš Vilniaus kašteliono Eustachijaus Valavičiaus nusipirko Gorodėją už 5.600 kapų grašių (*LM-69*, l. 107–108v).

²⁵ Prieš 1563 m. Vilniaus seimą J. Radošinskis nešė raštą apie naujus karo meto mokesčius į Voluinę. Žr.: М. Любавский, *Литовско-русский сейм*, Москва, 1900, приложения, с. 127 (dokumento originalas yra *LM-529*, Viešųjų reikalų knyga Nr. 7, l. 112–120).

²⁶ 1566 m. J. Radošinskis vadinamas „Karmėlavos urėdininku“ pirmojoje Kauno žemės teismo knygoje (*Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius* (toliau – *VUB RS*),

Galima preliminariai tvirtinti, kad dauguma žemės teismų pareigūnų kilo iš vidutiškai turtingų bajorų šeimų. Kaupti turtą jiems padėjo daugelis veiksnių, iš kurių dalis tiesiogiai nepriklausė nuo darbo žemės teismuose, – tai sėkmingos vedybos, didžiojo kunigaikščio malonės arba narsa karo laukuose. Jau pats žemės teismo pareigūno vardas suteikdavo kiek aukštesnį socialinį statusą negu eiliniam pavieto bajorui, ir tai leisdavo viltis sėkmingesnių vedybų pagal išskaičiavimą arba kitų finansiškai naudingų pareigų.

Nepamirškime ir ponų (didikų) globos kai kuriems pavietų žemės teismų pareigūnams. Ryškiu pavyzdžiu gali būti T. Jevlašauskis. Jis prisimena, kad su žmona buvo vienodai turtingi²⁷, tačiau gyvenimo pabaigoje kaimo popo sūnus tapo kelių dvarų savininku. Beje, jei tikėti šiuo žmogumi, didinti turtą ir plėsti savo valdas jis pradėjo dar prieš tapdamas Naugarduko žemės pateisėju²⁸. Todėl galima spėti, kad atlygis už darbą žemės teisme nebuvo pagrindinis šio bajoro pajamų šaltinis. Greičiau tos pareigos buvo atlygis už 20 metų advokatavimą ginant Chodkevičių šeimos interesus (A. Chodkevičiui pritariant) ir kartu aprūpintą senatvės garantu brandaus amžiaus bajorui (T. Jevlašauskiui buvo 46 metai).

Apibendrinant čia pateiktus faktus, galima pasakyti, kad savo turtine padėtimi žemės teismų pareigūnai buvo vidurinė bajorų luomo grupė, o darbas teismuose ir pats postas sudarydavo palankias sąlygas turtui didinti. To meto visuomenėje tai reikė ir to asmens socialinio statuso paaukštinimą, nors turtas ir nebuvo vienintelis žmogaus vertės (garbės) požymis. Kaip rodo LDK kariuomenės surašymų duomenys, daugelis pavietų žemės teismų pareigūnų į karą išrengdavo nuo kelių iki dešimties raitelių ir po kelis pėsčius karius. Tai mažai, palyginus su ponais (didikais), bet daug, jei lyginsime su pavietų vazniais.

XXX

Pavietų žemės teismų pareigūnus, kaip ir visą pavietų bajoriją, siejo platūs giminystės ryšiai, kartais peržengiantys pavieto ribas ir vidutinės tarnybinės bajorijos, kaip socialinės grupės, rėmus. LDK kariuomenės 1565 m. rejestre matyti daug giminystės

f. 7, kn. 27, l. 10v). To amžiaus aštuntojo dešimtmečio pradžioje J. Radošinskis už 350 lietuviškų kapų grašių laikė Gučkampių kaimą Vilkijos valsčiuje Žemaitijoje, bet 1574 m. dėl skurdo nesurinko 32 grašių už 2 valakus (už likusius 14 valakų mokėjo po 16 grašių – iš viso 3 lietuviškas kapas ir 44 grašius), žr. *LVI*A, f. 716, ap. 2, b. 16. l. 153–v – „Mokesčių kvitas“. Maždaug tuo pat metu J. Radošinskis paėmė į žmonas kunigaikštę Kateriną Borovską ir 1574 m. kartu su savo žmonos broliais ir seserimis pasidalijo Gaižuvos dvarą, žr.: *Опись документов Виленского Центрального Архива древних актовых книг, Выпуски 1–10, Вильна, 1901–1914 (toliau – Опись документовъ В. Ц. А. ..., вып. ...)*, Выпуск 1, Вильна, 1901, c. 19; 1581 m. jo žmona jam užrašė savo Gaižuvos dvaro dalį, žr.: *IV Žemaitijos žemės teismo knyga (Gorbačevskio katalogo Nr. 14578, l. 102–103)*, *ibid.*, p. 64. Pats J. Radošinskis dalį Gaižuvos dvaro nusipirko iš A. Volano 1586 m., žr.: *Žemaitijos XIV žemės teismo knyga, Gorbačevskio katalogo Nr. 14588, l. 215–217 (ibid., вып. 2, Вильна, 1902, c. 23)*.

²⁷ T. Jevlašauskis, *Atsiminimai*, Vilnius, 1998, p. 37.

²⁸ T. Jevlašauskis, *op. cit.*, p. 32, 39 (privilegija tiltininkystei), 52, 60.

ryšių tarp tuometinių ir būsimų paviatų žemės teismų pareigūnų šeimų²⁹. Kai kurių šeimų giminystė matoma ir 1565, ir 1567 m. LDK kariuomenės surašymo dokumentuose (pavyzdžiui, Kulviečių ir Deltuviškių)³⁰. Dar daugiau giminystės ryšių fiksuoja paviatų žemės ir pilies teismo knygos. Skaitant jas, susidaro įspūdis, kad dauguma paviatų žemės teismų pareigūnų buvo artimi arba tolimi giminaičiai. Antai Belevičiai giminiavosi su Orvidais ir Gruzdziais³¹, J. Radošinskis per žmoną – su Belevičiais³², o per svainį – su Belozarais³³. Belozarų giminaičiais buvo Lopatinskiai³⁴, Beinartų – Burbos³⁵. Mlečkos giminiavosi su Burbomis ir Oginskiais, o Burbos – ir su Tuganovskiais³⁶. Tokie glaudūs giminystės ryšiai siejo ne tik etnografinės Lietuvos, bet ir baltarusiškų LDK paviatų žemės teismų pareigūnus. Meleškos giminiavosi su Tryz-

²⁹ Pavyzdžiui, Fursai giminiavosi su Siručiais (*PIB*, t. 33, ct. 242), kunigaikščiai Lukomskiai – su Skinderiais (ibid., p. 244), Skinderiai giminiavosi su Šemetomis (ibid., p. 256 ir 1567 m. LDK kariuomenės surašymas, p. 776), Meleškos – su Tiškevičiais (ibid., p. 256), Mlečkos – su Galaunėmis (ibid., p. 298) ir t. t.

³⁰ Kauno pakamaris J. Deltuviškis 1565 m. už save ir savo seną uošvį M. Kulvietį siuntė 7 raitelius (*PIB*, t. 33, ct. 295), o 1567 10 05 (ibid., p. 713) į karą M. Kulvietis siuntė tuos pačius 7 raitelius, o J. Deltuviškis – vieną raitelį ir 3 pėstininkus (p. 713).

³¹ Pirmosiose Žemaitijos žemės teismo knygoje daug kartų minima Hanna Jurjevna Belevičovna Janovna Orvidova (*Отись док. В. Ц. А...., вып. 1, Вильна 1901, с. 42–200*); Katerina Ščasnovna Venslavoviča Belevičovna minima III (1578) Žemaitijos žemės teismo knygoje (Gorbačevskio katalogo Nr. 14577), l. 133 (ibid., p. 48).

³² Kunigaikštė Barбора Borovska buvo ištekinta už K. Belevičiaus (Bilevičiaus), žr.: I Žemaitijos žemės knyga, Gorbačevskio katalogo Nr. 14575, l. 640–643, 1576 01 19/1574 12 12, ibid., p. 20; K. Borovska buvo išleista už J. Radošinskio, o Ščasna Borovska – už M. Lopatinskio.

³³ „Stanislavo Borovskio užrašymas vainiko savo žmonai, Andriaus Vaitiekaičio Belazaro dukteriai, 1/3 Pašušvių dvaro ir Regulų kaimui“ (ibid., p. 26 – II Žemaitijos žemės teismo knyga, Gorbačevskio katalogo Nr. 14576, l. 59–61, 1578 m.), taip pat „Žemionės Gannos Andriejevnos Belozarovnos dovanojimo raštas savo vyrui kunigaikščiui Stanislovui Jurjevičiui Borovskiui 500 kapų (grašių), garantuotais Regulų kaime, Naujadvario dvare Veliuonos valsčiuje“ (VI Žemaitijos žemės teismo knyga, Gorbačevskio katalogo Nr. 14580, 1583 m., ibid., p. 88).

³⁴ „Upytės vėliavininkaičio Jono Mykolaičio kvitas dvarininkui Mikalojui Stanislovaičiui Belazarui apie tai, kad gavo iš jo kraitį, kuris jam priklauso už Hanną Belozarovą, kurią paėmė į žmonas“ – Upytės pilies teismo 1588–1589 m. knyga (Gorbačevskio katalogo Nr. 15191, l. 676–678, 1589 10 02 / 1589 10 01), žr.: *Отись док. В. Ц. А...., вып. 2, Вильна, 1902, с. 174*.

³⁵ „Merkelio Jonaičio Burbos (*Апыраше* neteisingai – Kurbos) ir jo žmonos Evos Grigorjevnos Beinartovnos 1583 m. [turto] užstatymo raštas žemioniui Ambrožiejui Baltramaičiui Beinartui...“, žr.: *Отись документов В. Ц. А...., вып. 1, Вильна, 1902, с. 145* (VIII Žemaitijos žemės teismo knyga, Gorbačevskio katalogo Nr. 14582, l. 560–564).

³⁶ J. Burbos žmona minima XVIII Žemaitijos knygos apraše (Gorbačevskio katalogo Nr. 14592, l. 396, 1591 10 22/ 1591 09 16): „Žemionio Jono Motiejaičio Burbos raštas Rainai Ivanovai Odachovskai Tuganovskai apie tai, kad gavęs už savo žmoną, jos dukterį Hanną Tuganovską 200 lietuviškų kapų grašių kraičio atsisako nuo jam priklausančios palikimo dalies, likusios po jos (žmonos) tėvo mirties“ (*Отись док. В. Ц. А...., вып. 2, Вильна, 1902, с. 174*).

nomis ir Jesmanais³⁷, Služkos – su Zenavičiais³⁸. Būsimo unitų metropolito ir tuometinio Lietuvos Brastos žemės teisėjo žmona buvo kunigaikštė Hanna Fedorovna Ostrožeckaja-Golovnianka³⁹. Artimais giminėmis buvo Ašmenos ir Slanimo paviatų Narbutai⁴⁰, Kuncovičiai buvo Gryčinių ir Vainų giminaičiai⁴¹, o Valavičiai – Kopočių⁴². Minsko žemės teisėjas G. Ragoza giminiavosi su Tiškevičiais⁴³, kunigaikščiai Žyžemskiai – su jau minėtais Deltuviškiais⁴⁴. Ir čia aptinkame artimus giminaičius: G. Delnickio žmona buvo Avdotja Kuncevičovna⁴⁵, o Lydos žemės teismo raštininko (vėliau ir žemės teisėjo) J. Siručio žmona buvo Zofija Chaleckaja⁴⁶.

Labai „populiaros“ buvo kunigaikščių dukterys. Nors ne kiekvienam ir pasisekdavo, kaip minėtam A. Pociėjui ar J. Mlečkai (jo žmona buvo Oginskaitė), bet ir smulkių kunigaikščių dukterys dažnai tapdavo žemės teismų pareigūnų žmonomis. Pavyzdžiui, trys kunigaikštės Borovskos atiteko į žmonas J. Radošinskiui, G. Lopatinskiui ir K. Belevičiui. Dažnai viename ar keliuose kaimyniniuose paviatuose žemės teismuose teisė giminaičiai. Antai Ašmenoje žemės teisėju ir raštininku buvo du netikri (skirtingų motinų, todėl vienas iš jų liko Steckevičiumi, kitas vėliau paėmė Drovnickio pavardę pagal dvarelį, kurį valdė, pavadinimą) broliai Stanislavovičiai. Deltuviškiai Kaune pakamariavo, o Ukmergėje buvo žemės pateisėjais. Gardine aptinkame du žemės teisėjus Masalskius (vieną po kito), Vilniaus žemės teisme teisia kunigaikščiai Giedraičiai, Ukmergėje ir Naugarduke – Galaunės, Lietuvos Brastoje – Pociėjai (Potiejai), Pinske – Fursai (irgi vienas po kito), Oršoje – kunigaikščiai Sokolenskiai-Druckiai, Riečicoje – Soltanai ir Judickiai. Ne visi čia paminėti asmenys buvo artimi giminaičiai, bet dažnas pavardžių pasikartojimas žemės teismuose

³⁷ IX Slanimo žemės teismo knygoje (1586) minima Trizninaja Nastasja Michailovna Meleškovna (*Baltarusijos nacionalinis istorijos archyvas* (toliau – *BNIA*), f. 1785, ap.1, b. 9, l. 26v–27v), o X Slanimo žemės teismo knygoje (1588) – jos sesuo Jesmanova Ivanova Bogdana Michailovna Meleškovna (ibid., b. 10, l. 124v).

³⁸ II Lietuvos Brastos žemės knygoje (1584) dukart minima Služčanka Ganna Jureviča Zenoviča (*BNIA*), f. 1741, ap. 1, b. 2, l. 165–v ir l. 266v–268v).

³⁹ Ji minima visose trijose išlikusiose 1580–1586 m. Lietuvos Brastos žemės teismo knygoje (*BNIA*, f. 1741, ap. 1, b. 1–3).

⁴⁰ Slanimo žemės teismo teisėjas P. Narbutas buvo Ašmenos seniūno (nuo 1584 m.) S. Narbuto pusbroliis.

⁴¹ IV (1568–1570) Gardino ž. teismo knygoje keletą kartų minima (1569 10 13) Konstantinovaja Ivanoviča Kuncoviča Avdotja Voinianka Matvejeviča Gričinioviča (*BNIA*, f. 1755, ap. 1, b. 4, l. 178–187).

⁴² VI Gardino žemės teismo knygoje minima I. Valavičiaus žmona Ivanovaja Voloviča maršalkovaja gospodarskaja ponia Gana Koptevna (ibid., f. 1755, ap. 1, b. 6, l. 721–733).

⁴³ Toje pačioje VI Gardino žemės teismo knygoje 1571 m. minima G. Ragozos našlė Grigorevaja Ostafjevna Ragozinaja Marina Gavrilovna Tiškeviča (ibid., p. 561, 563–564).

⁴⁴ VII Gardino žemės teismo knygoje (1578–1579) minima S. Deltuviškio žmona Marina kunigaikštė Žyžemskaja Stanislavovaja Devialtovskaja (ibid., f. 1755, ap. 1, b. 7, l. 465–470v);

⁴⁵ Ibid., l. 64v–65v ir 65v–67v (1578 06 05) minima G. Delnickio žmona Avdotja Ivanovna Kuncovičovna Grigorovaja Delnickaja.

⁴⁶ Ibid., l. 109v–111v (1578 06 07) minima Lydos paviato žemės raštininko žmona Janovaja Jureviča Siruteviča Zofija Ostafjevna Chaleckaja.

parodo vienos ar kitos giminės „tradiciskumą“ kuriame nors paviete. Dažnai kelios vienos giminės kartos dirbo tame pačiame paviete⁴⁷ arba tuo pat metu vieno pavieto žemės teisme dirbo broliai, tėvas ir sūnus⁴⁸. Tokių šeimų XVII bei XVIII amžiuje buvo gausu visuose pavietuose.

Apibendrinant galima pasakyti, kad pavietų žemės teismų pareigūnai buvo vidurinė valdančiosios bajorų „tautos“ grupė. Ji nebuvo statiška, nuolat kito, pasipildydama naujais nariais ir prarasdama senuosius. Turime galvoje žemės teismų pareigūnų korporacijos sudėties kitimą, kai ji pasipildydavo eiliniaisiais bajorais, taip pat kai dalis buvusių žemės teismų pareigūnų būdavo pakeliami į neužimtus pakamarių, maršalų ar kaštelionų postus. Mes nenagrinėjame žemės teismų pareigūnų darbo Respublikos seimuose, nes tai būdavo vienkartiniai paskyrimai.

Dažniausiai žemės teismų pareigūnų karjerai padėdavo įtakingas globėjas – didikas (ponas), sėkmingos vedybos ir pan. arba kelios aplinkybės kartu. Reikia pripažinti, kad tarp pavietų žemės teismų pareigūnų tuo laikotarpiu (XVI a. pabaiga) nerandame Radvilų, Kiškų, Glebavičių, Chodkevičių pavardžių, bet aptinkame Sapiegas, Narbutus, Valavičius, Giedraičius, Astikus. Taigi egzistavo sąlyginė riba tarp didikų (ponų) ir žemės teismų pareigūnų. Tuo pat metu daugelis žemės teismų pareigūnų tarnavo ponams (didikams). Todėl neturėtų stebinti, kad, pavyzdžiui, Upytės žemės raštininkas Jonas Mlečka ne tik neatsakė už savo kaimyno – Žemaičių vyskupijos – pavaldinių užgrobimą⁴⁹, bet netgi gavo paaukštinimą ir tapo Vilniaus žemės teismo teisėju. Jis juk tarnavo Vilniaus vaivada M. Radvilai Rudajam, be to, buvo kalvinistas. J. Vizgirda tikriausiai irgi nebūtų taip greitai iškilęs, jei nebūtų kunigaikščio A. Kurbskio anūkas⁵⁰.

Kartu būtina pažymėti, kad iš žemės teismo į aukštesnius pavietų ir vaivadijų postus dažniau būdavo pakeliami turtingesni bajorai. Čia vėl galima pasiremti 1565 ir 1567 m. LDK kariuomenės surašymų medžiaga, kuri yra patikimas šaltinis tyri-

⁴⁷ Tokių pavyzdžių labai daug, pavyzdžiui, Upytė, kur aptinkame Vizgirdų šeimą: Jonas Mykolaitis Vizgirda padarė karjerą nuo Upytės žemės pateisėjo (1576 m.) iki pavieto maršalo (1595 m.). 1683 05 07 toje pačioje Upytėje žemės raštininku dirbo Jonušas Vizgirda, žr.: *LVIA*, f. 716, ap. 3, b. 7, l. 14–15 (išrašas iš Upytės žemės teismo knygu).

⁴⁸ Kad ir tie patys Jevlašauskiai: nuo 1605 iki 1619 m. Naugarduko žemės teisme dirbo tėvas Teodoras (Fedoras) (žemės pateisėjis 1592–1619 m.) ir jo sūnus Jarošas (žemės teismo raštininkas 1605–1613 m., žemės teisėjas 1613–1619 m.).

⁴⁹ Dar 1576 07 02 tuometinio Upytės žemės teismo raštininko J. Mlečkos pavaldiniai užpuolė, primušė ir pagrobė kai kuriuos pavaldinius, taip pat pasisavino kai kurias Surviliškių dvaro žemes, priklausiusias Žemaičių vyskupui Merkeliui Giedraičiui (išvardytos 4 vietovės). Vyskupas 1586 m. užprotestavo Kauno žemės teismo sprendimą atiduoti tuos pavaldinius su žeme jau tuometiniam Vilniaus žemės teismo teisėjui J. Mlečkai. Bylinėjimasis užsitęsė ir nesibaigė net J. Mlečkai mirus, vyskupo apeliacija pasiekė didįjį kunigaikštį. Ginčai tęsėsi mažiausiai iki XVII a. pradžios (*LVIA*, f. 525, ap. 8, b. 92, l. 39–71 ir b. 73, l. 10–50, 111–125 ir t.t.). 1600 m. vyskupui iš J. Mlečkos palikuonių pavyko atsiteisti dalį savo senų pavaldinių (*LVIA*, f. 525, ap. 8, l. 51–54v).

⁵⁰ A. Kurbskio dukra Marina buvo M. Vizgirdos, čia minimo žemės teismo pareigūno tėvo, žmona, žr.: *LVIA*, f. 716, ap. 3, b. 7, l. 2–5 – „Turto užrašymas (privilegijos ekstraktas)“.

nėjant XVI a. 7-ojo dešimtmečio pabaigos situaciją. Žinoma, kad per 20 metų pasikeitė žemės teismų pareigūnų turtinė situacija, tačiau akivaizdu, kad turtingesni pareigūnai dažniau gaudavo paaukštinius.

Nedaugeliui žemės teismų pareigūnų pavyko pasiekti paviatų pareigūnų bajoriškąją viršūnę⁵¹. Bet tėvų tarnybos tradicijos buvo perimamos ir kartais jų palikuonys pasiekdavo tokias pareigas, apie kurias jų tėvai ar seneliai nė nesvajoto⁵². Čia galime pateikti Mlečkų⁵³ arba Jevlašauskių⁵⁴ pavyzdžius. Visuomeninio ir politinio gyvenimo realijos po II LS priėmimo 1566 m. sudarė palankias sąlygas formuotis naujo tipo bajorijos grupės – žemės teismų pareigūnams („juristams“). XVI a. pabaiga tapo šios tarnybinės bajorijos grupės kūrimosi pradžia.

IŠVADOS

1. Paskutiniai du XVI a. dešimtmečiai po II LS statuto priėmimo tapo LDK paviatų žemės teismų pareigūnų darbo pradžia. Sąlyginai šią bajorijos grupę galima pavadinti paviatų juristais.

2. Šiuo laikotarpiu formuojasi žemės teismų pareigūnų juristų dinastijos, kelias kartas dirbusios vieno ar kelių kaimyninių paviatų žemės teismuose.

3. Savo turtine padėtimi paviatų žemės teismų pareigūnus galima priskirti vidutinajai bajorijai.

4. Dauguma to meto LDK paviatų žemės teismų pareigūnų buvo artimi arba tolimi giminaičiai, bet pati juristų korporacija nebuvo uždara. Giminytės ryšiai nuo šios bajorijos grupės eina į viršų, aukščiausiųjų paviatų pareigūnų ir senatorių link, kartu tie patys giminytės ryšiai plačiai išsišakoja smulkiojoje bajorijoje.

⁵¹ Tiesiai iš žemės teismo į vaivadas kiek vėliau buvo pervestas Kristupas Sluzka, 1600–1609 m. buvęs Minsko žemės pateisėju, o vėliau tapęs Vendeno (Cėsių) vaivada 1609–1620/1621 m. (*Urządnicy podlascy...*, s. 273). Drohičino žemės teisėjas J. Vodynskis tapo Palenkės kaštelionu 1596 09 23 d., o 1613 m. pakeltas ir į vaivadas; mirė 1616 m. (*Urządnicy podlascy...*, s. 86, 135, 154);

⁵² Antai XVII a. buvo Vilniaus vyskupas Jurgis Belazaras (1661–1665). Kotovičiai „davė“ ne tik Vilniaus vyskupą Aleksandrą (1684–1685), bet ir LDK raštininką (1658) bei Vilniaus kaštelioną Andrių Pranciškų (1672). Iš Kopočių (Kapčių) giminės buvo Polocko vaivada ir Trakų kaštelionas Jonas Karolis (1658), Judickių – artilerijos generolas (1654) ir Naugarduko kaštelionas (1660–1668) Mikalojus Vladislovas. Potiejai (Pociejai) iškilo XVIII a. pradžioje. Liudvikas Konstantas tapo LDK didžiuoju etmonu 1709 m., o Aleksandras – Trakų vaivada 1742 m. ir daug kitų pavyzdžių (*Urządnicy centralne i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII wieków*, Spisy, Kórnik, 1994, s. 28–29, 31–33, 43–44, 46–48, 53–54, 74–75, 78–80).

⁵³ Jono Vaitiekaičio Mlečkos sūnus Viktoras Konstantas (miręs 1679 m.) nuo 1670 m. buvo Žemaitijos seniūnu, brolis Mikalojus – Vilniaus pavaivadžiu 1625 m., Oršos pakamariu 1631 m. (mirė apie 1640 m.), dar keturi jų broliai buvo teismų pareigūnais Žemaitijoje ir Upytėje XVII a. (S. Uruski, *Rodzina*, Warszawa, 1914, t. 11, s. 142–143; J. Wolff, *Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego 1386–1795*, Kraków, 1885, s. 94).

⁵⁴ Matyt, T. Jevlašauskio anūkas Liudvikas Karolis (miręs 1664 m.) 1642–1647 m. buvo Vilniaus pavaivadžiu, o nuo 1661 m. – Lietuvos Brastos vaivada (J. Wolff, op. cit., s. 11).

5. Daug XVI a. pabaigos pavietų žemės teismų pareigūnų giminių vėliau iškilo ir XVII bei XVIII a. tapo LDK elitu – senatoriais (Mlečkos, Belazarai, Kuncevičiai, Volodkevičiai, Giedraičiai, Masalskiai ir kt.).

LDK pavietų žemės teismų pareigūnų 1566–1588 m. sąrašas

1566 m. LDK sudarė 13 vaivadijų (30 pavietų), o 1569 m. liko 9 vaivadijos (22 pavietai)⁵⁵.

VILNIAUS VAIVADIJA

1) Vilniaus pavietas

teisėjas ? Šemeta 1565–1567 A^{56?}

Jurgis Vaitiekaitis Belazaras 1567 – po 1572 M⁵⁷

Stanislovas Andriejevičius Kosinskis po 1572–1579 M⁵⁸

Jonas Vaitiekaitis Mlečka 1580–1588 M⁵⁹

Jonas Mykolaitis Vizgirda 1588–1593 P⁶⁰

pateisėjis Jurgis Mykolaitis Belazaras 1565–1567 P⁶¹

Stanislovas Andriejevičius Kosinskis 1567 – po 1569 P⁶²

Grigorijus Ždanovičius Giedraitis iki 1580–1595 M⁶³

raštininkas Andrius Mackevičius 1565–1576 M⁶⁴

Merkelis Petkevičius 1576–1608 M⁶⁵

2) Ašmenos pavietas

teisėjas Stanislovas Stanislovaitis Sakovičius Steckovičius 1565–1601 M⁶⁶

pateisėjis Stanislovas Jurgaitis Boroda 1565–1569? M⁶⁷

Stanislovas Jurgaitis Kosinskis 1568 – prieš 1582 M^{68?}

⁵⁵ 1569 m. Lenkijai atitekusių vaivadijų ir pavietų (Palenkė, Voluinė, Kijevas, Podolės Braclavas) ž. t. pareigūnai pažymėti tik iki 1569 m.

⁵⁶ Atsisakė pareigų 1567 m. pradžioje, nes nebuvo tinkamas pareigoms: 1567 01 03 „Шемет – врядю не есть пилен“, žr.: Н. А. Максимейко, *Сеймы литовско-русского государства*, Харьков, 1902, с. 178.

⁵⁷ Minimas šiame poste dar 1572 06 13, žr.: *MABRS*, f. 16, b. 73, l. 67.

⁵⁸ Mirė 1579 m., tais metais minimas elekcinis seimelis; jo įpėdinis tame poste skiriamas 1580 01 19, *LM-66*, l. 32–v. Minimas dar ž. pateisėju 1572 06 13, žr. *ibid*.

⁵⁹ Įpėdinis tame poste skiriamas 1588 04 30, *LM-73*, l. 390.

⁶⁰ Pakeltas į Upytės maršalus 1593 08 15, *LM-78*, l. 260v–261. Jo įpėdinis tame poste J. Astikas skiriamas tik 1595 08 11, *LM-76*, l. 563.

⁶¹ Pakeltas į ž. t. 1567 03 28, *LM-266/52*, l. 163;

⁶² Žr. 58 nuorodą.

⁶³ Jo įpėdinis skiriamas 1595 08 11, *LM-76*, l. 563v–564.

⁶⁴ To posto įpėdinis skiriamas 1576 06 27, *LM-58*, l. 17–v.

⁶⁵ To posto įpėdinis skiriamas 1608 06 13, el. – 1608 05 02, *LM-89*, l. 75–v.

⁶⁶ To posto įpėdinis skiriamas 1601 04 20, *LM-85*, l. 106.

⁶⁷ To posto įpėdinis minimas jau 1569 m.

⁶⁸ Šio posto įpėdinis skiriamas jau 1582 11 27, *LM-68*, l. 288v.

Povilas Vaitiekaitis Micha(i)lovskis iki 1582 – prieš 1591 M⁶⁹?
raštininkas Stanislovas Jurgaitis Kosinskis 1565–1568 P⁷⁰
Petras Stanislovaitis Drovnickis 1568–1593 M⁷¹

3) Ukmergės pavietas

teisėjas ? 1566 – prieš 1570 M⁷²
Grigas Mykolaitis Gintautas-Liulia 1570–1590 A⁷³
pateisėjis Grigas Mykolaitis Gintautas-Liulia 1566 – prieš 1570 P⁷⁴
Jurgis Deltuviškis iki 1570–1578 M⁷⁵
Stanislovas Mykolaitis Šaukauskas (Šalkauskas) 1578–1585 A⁷⁶
Aleksandras Valavičius 1585–1597 P⁷⁷
raštininkas Stanislovas Deltuviškis 1566–1569 M⁷⁸
Stanislovas Mykolaitis Šaukauskas (Šalkauskas) 1569–1578 P⁷⁹
Jeronimas Augustinavičius 1578–1585 A⁸⁰
Jonas Jurgaitis Galaunė-Kurklevskis 1585–1607 M⁸¹

4) Breslaujos pavietas

teisėjas Ivanas Michailovičius Basa 1566 – prieš 1570 M⁸²?
Mitka (Dmitras Jackovičius) Putiata 1570–1592 P⁸³
pateisėjis Mitka Putiata (Putiatičius, Dmitras Jackovičius) 1566–1570 P⁸⁴
Stanislovas Ašmenietis (Ošmeniecas) 1570 – prieš 1576 M⁸⁵?

⁶⁹ Jo įpėdinis tame poste minimas jau 1591 m.

⁷⁰ Pakeltas į ž.p.; įpėdinis tame poste skiriamas 1568 07 15, *LM-38*, l. 641v–642v.

⁷¹ To posto įpėdinis skiriamas 1593 02 21, el. – 1593 02 02, *LM-78*, l. 216–v ir *LM-76*, l. 360.

⁷² Jau 1570 06 29 tame poste dirba G. Liulia-Gintautas, 1567 m. minimas kaip ž. p., žr. 74 nuorodą.

⁷³ Atsisakė dėl amžiaus ir sveikatos, įpėdinis ten skiriamas 1590 08 27, *LM-77*, l. 149v–150.

⁷⁴ Pakeltas į ž. t. prieš 1570 06 29, *LM-269*, Teismo reikalų knyga Nr. 55, l. 69v.

⁷⁵ To posto įpėdinis skiriamas 1578 02 18, *LM-59*, l. 61v–62.

⁷⁶ Savanoriškai atsisakė posto, įpėdinis skiriamas 1585 07 27, *LM-72*, l. 6v–7.

⁷⁷ Pakeltas į valdovo maršalus 1597 03 20, *LM-76*, l. 674; jo įpėdinis skiriamas tik 1598 06 22, *LM-83*, l. 372v–373.

⁷⁸ To posto įpėdinis skiriamas 1569 10 12, *LM-48*, l. 345–v.

⁷⁹ Pakeltas į ž. p. 1578 02 18, *LM-59*, l. 61v; jo įpėdinis skiriamas 1578 02 18, *LM-59*, l. 61.

⁸⁰ Savanoriškai atsisakė posto, įpėdinis skiriamas 1585 07 27, *LM-72*, l. 7–v.

⁸¹ To posto įpėdinis skiriamas 1607 05 15, *LM-89*, l. 12v–13.

⁸² Minimas dar 1569 05 06, žr.: *Lietuvos mokslo akademijos bibliotekos Rankraščių skyrius* (toliau – *MAB RS*), f. 16, b. 40, l. 39; to posto įpėdinis skiriamas 1570 06 25, *LM-51*, l. 265 ir *LM-267*, Teismo reikalų knyga Nr. 53, l. 302v–303.

⁸³ Pakeltas į pavieto maršalus 1592 07 23, *LM-77*, l. 149–v; to posto įpėdinis skiriamas 1593 03 16, el. – 1593 03 01, *LM-77*, l. 439.

⁸⁴ Pakeltas į ž. t., žr. 82 nuorodą.

⁸⁵ 1576 m. pradžioje jau minimas jo įpėdinis S. Sipovičius, žr. 86 nuorodą.

Stanislovas Martynovičius Sipovičius ? – 1576 M⁸⁶
Grigorijus Grigorjevičius Merskis (Mirskis) po 1580 – 1583–1593 A⁸⁷
raštininkas Jonas Sipovičius 1566 – iki 1570 ? M⁸⁸
Bogušas Borisovičius Kopotis (Kapčius) 1570–1578 P⁸⁹
Grigorijus Ivanovičius Masalskis iki 1581–1593 P⁹⁰

5) Lydos pavietas⁹¹
teisėjas Sebastijonas Tretjakas 1567–1581 M⁹²
Jonas Jurgaitis Sirutis 1581/1582–1586 M⁹³
Jonas Tryzna 1586^{94?}
Mikalojus Skinderis 1586–1607 M⁹⁵
pateisėjis Mikalojus Novickis 1567–1576 M⁹⁶
Jonas Jurgaitis Sirutis 1576–1581/1582 P⁹⁷
Martynas Juchnaitis Songinas 1582–1592 M⁹⁸
raštininkas Jonas Jurgaitis Sirutis 1567–1576 P⁹⁹
Andrius Jurgaitis (Rodevičius) Daugirdas 1576–1588 M¹⁰⁰
Vaitiekus Ščasnavičius Skinderis 1588–1615 M¹⁰¹

TRAKŲ VAIVADIJA

6) Trakų pavietas
teisėjas Erazmas Bagdonaitis Daugirdas 1566–1578 M¹⁰²

⁸⁶ Testamentą surašė 1576 01 13 (*LM-274*, Teismo reikalų knyga Nr. 60, l. 180), o mirė 1576 m. kovo mėn. (diena nenurodyta – „naktį iš trečiadienio į ketvirtadienį“). Bet dar 1580 06 12, įrašant tą testamentą į *LM*, Breslaujos ž. t. nederbo, nes „dar nebuvo išrinktas naujas ž. p.“, *ibid.*, l. 180v. Vis tik jo įpėdinis tame poste G. Merskis paskirtas jau 1579 10 31, žr. *LM-64*, l. 268v..

⁸⁷ Atsisakė dėl blogos sveikatos; įpėdinis skiriamas 1594 10 11, *LM-77*, l. 522–v.

⁸⁸ Šio posto įpėdinis skiriamas 1570 06 25, *LM-51*, l. 265v.

⁸⁹ Pakeltas į pakamarius 1578 07 28, *LM-59*, l. 143–v; jo įpėdinis G. Masalskis minimas jau 1581 10 18, žr.: *MAB RS*, f. 16, b. 47, l. 4.

⁹⁰ Pakeltas į ž. t. 1593 03 16, el. – 1593 03 01, *LM-77*, l. 439.

⁹¹ Pirmajame 1566–1567 m. LDK pavietų ir jų pareigūnų sąrašė dar priskirtas Trakų vaivadijai.

⁹² Mirė 1581 m. pradžioje, 1581 02 19 jis surašė testamentą, o jo žmona 1581 05 29 jau įrašė velionio testamentą į *LM*, žr.: *LM-68*, l. 53–57.

⁹³ Įpėdiniu ten (J. Siručiu mirus) skiriamas M. Skinderis 1586 05 20, *LM-73*, l. 176 ir *LM-74*, l. 96v–97.

⁹⁴ Paskirtas ž. t. 1586 06 02 po rašte nenurodyto pareigūno mirties, *LM-72*, l. 36v–37.

⁹⁵ To posto įpėdinis skiriamas 1607 04 20, el. – 1607 04 05, *LM-89*, l. 4v–5.

⁹⁶ To posto įpėdinis skiriamas 1576 07 20, *LM-63*, l. 16–v.

⁹⁷ Žr. 92 nuorodą; minimas kaip ž. t. nuo 1582 m.

⁹⁸ To posto įpėdinis skiriamas 1592 08 12 (*LM-77*, l. 313–v) ir 1592 08 18 (*LM-76*, l. 282).

⁹⁹ Pakeltas į ž. p.; įpėdinis skiriamas 1576 07 20, *LM-63*, l. 16v–17v.

¹⁰⁰ To posto įpėdinis skiriamas 1588 06 13, *LM-73*, l. 731v–732 ir *LM-74*, l. 311.

¹⁰¹ To posto įpėdinis skiriamas 1615 11 19, el. – 1615 11 10, *LM-92*, l. 190.

¹⁰² To posto įpėdinis skiriamas (pavardė privilegijoje nenurodyta, tačiau tai tikriausiai B. Sapiega) 1578 06 07, *LM-59*, l. 97.

Bogdanas Fedorovičius Sapiega 1578–1599 A¹⁰³
pateisėjis Ivanas Sielickis 1566 – iki 1577 M¹⁰⁴
Petras Bagdonaitis Talačka prieš 1577–1595 M¹⁰⁵
raštininkas Jonas Gudenietis Tu(1)vgaudas 1566–1611 M¹⁰⁶

7) Gardino pavietas

teisėjas Ivanas Fedorovičius Masalskis 1565–1578 M^{107?}
Grigorijus Afanasovičius Masalskis 1578–1590 P¹⁰⁸
pateisėjis Ivanas Makarovičius 1565–1569 M¹⁰⁹
Vasilijus Michailovičius Meleška 1569–1574 M¹¹⁰
Grigorijus Afanasovičius Masalskis 1574 – iki 1578 05 mėn. P¹¹¹
Grigorijus Delnickis prieš 1578 05 mėn. – 1590 A¹¹²
raštininkas Laurynas Vaina 1565¹¹³
Fedoras Ivanovičius Kuncievičius 1566–1568 P¹¹⁴
Andrius Kotovičius 1568–1605 pab. M¹¹⁵

8) Kauno pavietas

teisėjas Mykolas Juškaitis Kulvietis 1566–1580 M¹¹⁶
Jurgis Semionovičius Radošinskis 1580–1599 M¹¹⁷
pateisėjis Martynas¹¹⁸ Podsentkovskis (Pocentkovskis) 1566–1578 M¹¹⁹

¹⁰³ Atsisakė dėl senatvės ir sveikatos; įpėdinis skiriamas 1599 10 23, *LM-86*, l. 82.

¹⁰⁴ Jo įpėdinis šiame poste P. Talačka minimas jau 1577 06 11, žr.: *LVI A*, f. 1280, ap. 1, b. 14, l. 3, 13, 17, 33, 37.

¹⁰⁵ 1595 08 06 minimas kaip „ką tik miręs“, žr.: *Акты, издаваемые Виленской археографической комиссией для разбора древних актов, т. 1–39, Вильна, 1865–1915 (toliau – ABAK)*, t. 30, p. 178; to posto įpėdinis skiriamas 1596 01 26, el. – 1595 09 12, *LM-83*, l. 6–v.

¹⁰⁶ To posto įpėdinis skiriamas 1611 05 24, *LM-89*, l. 297–v.

¹⁰⁷ 1578 m. pavasarį šiame poste jau dirba jo įpėdinis, žr. 111 nuorodą.

¹⁰⁸ Pakeltas į pakamarius; įpėdinis skiriamas 1590 08 27, *LM-77*, l. 150–v.

¹⁰⁹ To posto įpėdinis skiriamas 1569 07 13, *LM-267*, Teismo reikalų knyga Nr. 53, l. 269.

¹¹⁰ To posto įpėdinis skiriamas 1574 04 15, *LM-57*, l. 6–v.

¹¹¹ Jau 1578 05 29 dirba ž. t. poste, žr.: *BNIA*, f. 1755, ap. 1, b. 7 (VII Gardino ž. teismo kn.), l. 1–2v.

¹¹² Atsisakė dėl senatvės; įpėdinis skiriamas 1590 12 12, *LM-77*, l. 178v–179.

¹¹³ Minimas Gardino ž. r. tik 1565 06 19–07 20, *ABAK*, Вильна, 1889, т. 17, с. 440–442 (Gardino 1565 m. ž. t. knyga, Gorbačevskio katalogo Nr. 6781, p. 16–46). Vėliau tapo LDK raštininku ir išdininku, mirė 1580 m.

¹¹⁴ Pakeltas į pavieto vėliavininkus, nors ir toliau mėgo tituluotis „žemės raštininku ir vėliavininku“, žr.: IV Gardino ž. teismo knyga (1568–1570), *BNIA*, f. 1755, ap. 1, b. 4, l. 47v–324v. Jo įpėdinis tame poste A. Kotovičius skiriamas 1568 09 18, *LM-267*, Teismo reikalų knyga Nr. 53, l. 218–v.

¹¹⁵ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1606 01 23, el. – 1606 01 09, *LM-85*, l. 384–v.

¹¹⁶ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1580 09 06, *LM-66*, l. 120v.

¹¹⁷ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1599 12 18, *LM-86*, l. 84v.

¹¹⁸ Vardas ir tėvavardis kartais įvairuoja, yra ir Andrius Mockaitis.

¹¹⁹ To posto įpėdinis J. Radošinskis skiriamas 1578 06 09, *LM-59*, l. 122, o G. Beinartas – 1580 01 04 (tačiau nurodyta, kad po M. Podsudkovskio mirties), *LM-66*, l. 7v.

Jurgis Semionovičius Radošinskis 1578–1580 P¹²⁰
Grigas Beinartas 1580–1591 M¹²¹
raštininkas Benediktas Ivanovičius 1566 – po 1571 M^{122?}
Jurgis Semionovičius Radošinskis prieš 1574–1578 P¹²³
Mykolas Somorokas 1580–1599 P¹²⁴

9) Upytės pavietas
teisėjas Baltramiejus Levonas 1566 – iki 1576 pr. M^{125?}
Jokūbas Jurgaitis Kemešas prieš 1576 pab. M^{126?}
Jonas Mykolaitis Vizgirda 1576–1588 P¹²⁷
Stanislovas Jonaitis Belazaras 1588–1591 P¹²⁸
pateisėjis Jokūbas Jurgaitis Kemešas 1566 – prieš 1576 P¹²⁹
Jonas Mykolaitis Vizgirda ?–1576 P¹³⁰
Jonas Žygimantavičius 1576–1592 P¹³¹
raštininkas Jonas Vaitiekaitis Mlečka 1566–1580 P¹³²
Mikalojus Lopatinskis iki 1585–1604 M¹³³

¹²⁰ Žr. 119 nuorodą.

¹²¹ Mirė iki 1591 05 22 (žinoma iš rašto apie jo mirtį Trakų vaivada ir vaivados rašto, kuriuo jis skiria elekcinio seimelio datą), *AGAD*, RA, Dz. II, Ks. 4, Metryka spraw wojewodstwa Trockiego, s. 72–73; 15910702 Kaune, valdovo dvare, įvyko jo įpėdinio elekcija (ibid.). G. Beinarto įpėdiniu tapo V. Kulvinskis. Už šią žinutę esu dėkingas A. Radomanui.

¹²² Jo įpėdinis J. Radošinskis 1571 06 27 minimas dar kaip paprastas žemionis (I Žemaitijos ž. teismo knyga, žr.: *Опись документов В. Ц. А...*, вып. 1, Вильна, 1901, c. 15), o 1574 11 12 – jau kaip Kauno ž. r. (I Žemaitijos ž. teismo knyga, l. 633–636, 636–638, žr. ibid., p. 19).

¹²³ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1580 09 06 (nurodyta, kad po J. Radošinskio), *LM-66*, l. 120v.

¹²⁴ Pakeltas į ž. t. 1599 12 18, *LM-86*, l. 84v.

¹²⁵ Mirė prieš 1576 01 14, žr. 126 nuorodą.

¹²⁶ Ž. t. poste J. Kemešas paminėtas tik 1576 01 14 dokumente (*VUB RS*, f. 7, kn. 218, pirmi du nenumeruoti lapai kn. pradžioje); jo įpėdiniu J. Vizgirda skiriamas „po J. Kemešo mirties“ 1576 12 01, *LM-58*, l. 117–v ir *LM-61*, l. 21v.

¹²⁷ Išrinktas į Vilniaus ž. t.; jo įpėdinis į tą postą skiriamas 1588 08 23, *LM-72*, l. 98v–99.

¹²⁸ Pakeltas į pakamarius 1591 06 17, el. – 1591 04 01, *LM-76*, l. 161v. Gali būti, kad pusmetį buvo pakamariu, o naujas ž. t. tuo metu dar nebuvo paskirtas. Mirė 1592 m. pradžioje; jo įpėdinis į ž. t. postą skiriamas 1592 03 14, el. – 1592 01 14, *LM-77*, l. 297–298 ir *LM-78*, l. 123v–124.

¹²⁹ Pakeltas į ž. t. prieš 1576 m., nes jau 1576 01 14 minimas kaip ž.t., žr. 126 nuorodą. J. Kemešas 1572 03 10 dar buvo gavęs ir Upytės pakamario vietą, žr. *LM-51*, l. 305v–306.

¹³⁰ Pakeltas į ž. t.; šio posto įpėdinis skiriamas 1576 12 01, *LM-58*, l. 116–v ir *LM-61*, l. 22.

¹³¹ Pakeltas į ž. t. 1592 03 14, el. – 1592 01 14, *LM-78*, l. 124–v.

¹³² Išrinktas Vilniaus ž. t., žr. 58 nuorodą.

¹³³ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1604 07 14, el. – 1604 06 30, *LM-86*, l. 425v.

ŽEMAIČIŲ SENIŪNIJA

10)

teisėjas Stanislas Viekavičius 1566–1570 M¹³⁴

Kazimieras Jonaitis Orvidas 1570–1594 M¹³⁵

pateisėjis Kristupas Jonaitis Belevičius (Bilevičius-Stankevičius) 1566–1594 M¹³⁶

raštininkas Stanislovas Gruzdis 1566–1576 M¹³⁷

Adomas Rusteikavičius 1576–1591 M¹³⁸

KIJEVO VAIVADIJA (Mozyrius ir Riečicos pavietus žr. Minsko vaiv.)

11)

teisėjas Josifas Ivanovičius Nemyričius 1566–1598

pateisėjis Fedoras Grigorovičius Tyša-Bykovskis 1566–1573

raštininkas Fedoras Balakiras 1566^{139?}

Bogufalas Michailovičius Pavša 1566–1574¹⁴⁰

VOLUINĖS VAIVADIJA

12) Lucko pavietas

teisėjas Gavrila Vasiljevičius Bokijus-Pečichvostskis 1566–1577

pateisėjis Ostafijus Vasiljevičius Sokolskis-Četvertinskis 1566–1578 P

raštininkas Michailas Fedorovičius Koritenskis 1566–1596

13) Vladimiro pavietas

teisėjas Bogdanas Kostiuška-Choboltovskis 1566–1584

pateisėjis Michailas Kurcievičius 1566

Pavelas Špakovskis 1566–1568

Gavrila Ivanovičius Jakovickis 1569¹⁴¹–1571

raštininkas Fedoras Soltanas-Bujatickis 1566–1593

14) Kremeneco pavietas

teisėjas Andriejus Juchnovičius Kunevskis (Jelovičius) 1566–1577

¹³⁴ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1570 07 30, *LM-267*, Teismo reikalų knyga Nr. 53, l. 313–v.

¹³⁵ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1594 09 22, *LM-77*, l. 518–v ir *LM-78*, l. 272v–273.

¹³⁶ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1594 10 30, *LM-77*, l. 536–v.

¹³⁷ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1576 12 06 (*LM-56*, l. 87v) ir 1576 12 12, (*LM-58*, l. 135).

¹³⁸ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1591 05 22, *LM-85*, l. 156.

¹³⁹ Paskirtas raštininku į „Kijevo pavieta, į Mozyrį ir Ovručą“ 1566 03 08, *LM-44*, l. 113–v. Vėliau, dar tais pačiais metais, pradamas vadinti Mozyrio ž. r. ir buvo juo iki savo mirties apie 1580 m.

¹⁴⁰ Kijevo žemės teismų pareigūnai nustatyti pagal: Н. Яковенко, *op.cit.*, p. 189.

¹⁴¹ G. Jakovickis buvo paskirtas Vladimiro ž. p. 1568 09 29, *LM-49*, l. 31.

pateisėjis Savinas Gnevošovičius Jelovickis 1566¹⁴²–1591
raštininkas Grigorijus Bolbasas-Rostockis 1566–1582¹⁴³

POLOCKO VAIVADIJA

15)
teisėjas Lukašas Bogdanovičius Haraburda 1570 – iki 1578 M¹⁴⁴?
Josifas Ivanovičius Korsakas iki 1578–1597 P¹⁴⁵
pateisėjis Ivanas Nevelskis 1570–1571 A¹⁴⁶
Ivanas Kublickis 1571–1580 M¹⁴⁷
Fedoras Šaula 1580–1602 A¹⁴⁸
raštininkas Vasilijus Ivanovičius Korsakas 1570–1571 M¹⁴⁹?
Fedoras Šaula 1571–1580 P¹⁵⁰
Jurijus Kotovickis 1580–1602 P¹⁵¹

NAUGARDUKO VAIVADIJA

16) Naugarduko pavietas
teisėjas Merkėlis Žygimantavičius Snovskis (iš Graužų) 1565–1580 P¹⁵²
Josifas Ivanovičius Galaunė 1580–1598 M¹⁵³
pateisėjis Bogdanas Fiodorovičius Pokoščevskis (Kopoščevskis) 1565–1569 ? M¹⁵⁴

¹⁴² S. G. Jelovickis skiriamas Kremianeco ž. p. 1567 05 21, *LM-266*, Teismo reikalų knyga Nr. 52, l. 174v.

¹⁴³ Н. Яковенко, *op.cit.*, p. 188–189.

¹⁴⁴ Jo įpėdinis ten minimas jau 1577 09 30–1578 10 03, III Žemaitijos ž. teismo knyga, l. 51–52 (Gorbačevskio katalogo Nr. 14577), žr.: *Опись документов В. Ц. А. ...*, вып. 1, Вильна, 1901, с. 45.

¹⁴⁵ 1597 08 20 pakeltas į Minsko (*LM-83*, l. 256–257v), o 1597 10 25 – į Polocko kaštelionus (*ibid.*, l. 269–270). Jo įpėdinis skiriamas tik 1598 01 10, el. – 1597 11 20, *LM-83*, l. 280–v.

¹⁴⁶ I. Nevelskis ten neturėjo dvaro („оселости“), o ir pats nenorėjo to posto. Po elekcijos iš 4 kandidatų 1571 04 12 buvo paskirtas jo įpėdinis, *LM-266*, Teismo reikalų knyga Nr. 52, l. 419v–420.

¹⁴⁷ Jo įpėdinis ten skiriamas 1580 02 17, *LM-66*, l. 44–v ir *LM-212*, l. 15.

¹⁴⁸ Atsisakė dėl senatvės; jo įpėdinis į tą postą skiriamas 1602 06 12, *LM-85*, l. 187.

¹⁴⁹ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1571 04 26, VSAA, RA, ap. 2, PR, b. 14 D.

¹⁵⁰ Pakeltas į ž. p.; įpėdinis skiriamas 1580 02 17, *LM-66*, l. 45.

¹⁵¹ Pakeltas į ž. p.; įpėdinis skiriamas 1602 06 12, *LM-85*, l. 187v.

¹⁵² Pakeltas į Vitebsko kaštelionus 1580 03 26, *LM-65*, l. 9v; šio posto įpėdinis skiriamas 1580 03 25, *LM-65*, l. 9. J. Wollfas teigia, kad į Vitebsko kaštelionus jis pakeltas 1578 m. (*op cit....*, s. 138).

¹⁵³ Įpėdinis į šį postą skiriamas 1598 07 09, *LM-83*, l. 380v–381.

¹⁵⁴ Jau 1569 04 25 šiame poste minimas J. Galaunė, žr.: А. Радаман, Элекцыйныя соймакі Навагародскага павета у II-й палове XVI ст., *Гісторыя Беларусі: новае ў дасведаванні і выкладанні: Матэрыялы Рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі*, Мінск, 27 сакавіка 1999 г.: У 2 ч. Мн.: БДПУ імя М. Танка, 1999, ч. 2, с. 110.

Josifas Ivanovičius Galaunė iki 1569–1580 P¹⁵⁵
Kasparas Fiodorovičius Kersnovskis 1580–1592 M¹⁵⁶
raštininkas Josifas Ivanovičius Galaunė 1565 – prieš 1569 P¹⁵⁷
Vasylus Tuminskis iki 1569 – prieš 1572 M^{158?}
Kasparas Fiodorovičius Kersnovskis iki 1572 ?–1580 P¹⁵⁹
Jonas Galaunė 1580–1605 M¹⁶⁰

17) Slanimo pavietas

teisėjas Michailas Gavrilovičius Sokolovskis 1565 – prieš 1581 05 mėn. M^{161?}
Petras Vaitiekaitis Narbutas iki 1581 05 mėn. – 1602 M¹⁶²
pateisėjis Potiejus Jelecas 1565–1581 A¹⁶³
Michailas Ivanovičius Jacyničius 1582–1623 M¹⁶⁴
raštininkas Bogušas Tuševickis (Dušerinskis) 1565–1578 M¹⁶⁵
Abraomas Meleška 1578–1580 P¹⁶⁶
Petras Vaitiekaitis Narbutas 1580 – prieš 1581 05 mėn. P¹⁶⁷
Danila Bogurinskis Chrebtavičius 1581–1599 M¹⁶⁸

18) Valkavisko pavietas

teisėjas Jaroslavas Roskis 1566–1571 M¹⁶⁹

¹⁵⁵ Pakeltas į ž. t.; šio posto įpėdinis skiriamas 1580 03 23, *LM-65*, l. 9–v.

¹⁵⁶ K. Kersnovskis mirė savo Gorodėjos dvare 1592 06 30 (T. Jevlašauskis, op. cit., p. 58); ž. p. elekcija įvyko 1592 09 01, įpėdinis skiriamas 1592 09 10 (ar 09 28, ibid. p. 59), *LM-77*, l. 317v, o priesaiką davė tik 1593 01 07 (T. Jevlašauskis, op.cit., p. 59).

¹⁵⁷ Žr. 154 nuorodą.

¹⁵⁸ Matyt, mirė iki 1572 09 17, nes naujasis ž. r. tądien dar nebuvo prisiekęs, *ABAK, Вильна*, 1906, t. 31, c. 43; А. Радаман, op. cit., p. 110.

¹⁵⁹ Pakeltas į ž. p.; įpėdinis skiriamas 1580 03 25, *LM-65*, l. 9v.

¹⁶⁰ To posto įpėdinis Jarošas Jevlašauskis skiriamas 1605 m.

¹⁶¹ Mirė 1581 m. pradžioje, nes jo įpėdinis dirba jau 1581 05 22 (VI Slanimo ž. teismo knyga, *BNIA*, f. 1785, ap. 1, b. 6), o jis pats kaip velionis minimas 1578 05 29, žr. ibid., l. 218v–220.

¹⁶² Šio posto įpėdinis skiriamas 1602 08 22, el. – 1602 08 05, *LM-88*, l. 6v–7 ir *LM-85*, l. 194.

¹⁶³ Atsisakė šio posto dėl senatvės ir dėl kitų priežasčių 1581 06 05, žr.: Адповед подсудка земского суда Пацея Ельца на сомику слонимского повета (dokum. nebaigtas), *BNIA*, f. 1785, ap. 1, b. 6, l. 259 (VI ž. teismo kn.); įpėdinis į tą postą skiriamas 1582 09 02, *LM-67*, l. 186–v ir *LM-69*, l. 99.

¹⁶⁴ To posto įpėdinis skiriamas 1623 06 02, el. – 1623 05 16, *LM-99*, l. 46v–47v.

¹⁶⁵ To posto įpėdinis skiriamas 1578 12 15 (*LM-60*, l. 263v–264) ir 1579 03 15 (*LM-63*, l. 185v–186v).

¹⁶⁶ Tapęs pavieta maršalu atsisakė pareigų. Minimas dar 1591 07 01, *LM-76*, l. 164; jo įpėdinis skiriamas 1580 06 04, *LM-66*, l. 95v–96 ir *LM-212*. l. 50.

¹⁶⁷ Žr. 161 nuorodą.

¹⁶⁸ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1585 07 27, *LM-86*, l. 75.

¹⁶⁹ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1571 03 16, *LM-267*, Teismo reikalų knyga Nr. 53, l. 334v.

Frydrichas Garaina 1571 – prieš 1580 M^{170?}
Grigorijus Vaina iki 1580–1593 P¹⁷¹
pateisėjis Lenartas Uzlovskis 1566–1591 M¹⁷²
raštininkas Jonas Chodakovskis 1566–1579 M¹⁷³
Jonas Bagdonaitis Uglikas 1579–1591 P¹⁷⁴

VITEBSKO VAIVADIJA

19) Vitebsko pavietas
teisėjas Ivanas Ščolka (Šolka) 1566¹⁷⁵
Ivanas Boguševičius Romeika 1566–1592 A¹⁷⁶
pateisėjis Timofiejus Gurka 1566–1574 M¹⁷⁷
Vasilijus Gurka 1576–1581 M¹⁷⁸
Vasilijus Bogdanovičius 1581–1583 M¹⁷⁹
Balceras Bogdanovičius Starosielskis 1583–1591? P¹⁸⁰
raštininkas Vasilijus Bogdanovičius 1566–1581 P¹⁸¹
Andriejus Jaroševičius Osipovskis 1581–1601 M¹⁸²

20) Oršos pavietas
teisėjas Timofiejus Sokolenskis 1566 – po 1570^{183?}

¹⁷⁰ Tuo metu jau nebuvo ž. t., nes G. Vaina minimas ž. t. poste jau 1580 06 02, *MAB RS*, f. 16, b. 46, l. 21v.

¹⁷¹ Pakeltas į Lietuvos Brastos kaštelionus 1593 04 10, *LM-76*, l. 412–v; šio posto įpėdinis skiriamas tik 1594 10 22 (*LM-77*, l. 533v–534) ir 1594 11 24, el. – 1594 04 04, *LM-78*, l. 282v–283.

¹⁷² Įpėdinis į tą postą skiriamas 1591 07 27, *LM-76*, l. 176v–177.

¹⁷³ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1579 12 08, *LM-64*, l. 287v.

¹⁷⁴ Pakeltas į ž. p.; jo įpėdinis skiriamas 1591 06 08, el. – 1591 05 29, *LM-78*, l. 85–v;

¹⁷⁵ Minimas pirmajame 1566–1567 m. LDK pavietų ir jų pareigūnų sąrašė, žr.: М. Любавский, *Литовско-русский сейм*, приложение 79, с. 230. Tačiau jau 1566 08 27 Vitebsko ž. t. minimas Ivanas Boguševičius Romeika (*Документы Московского архива министерства юстиции*, Москва, 1897, т. 1, с. 202; žr. taip pat *LM-47*, l. 45), tame poste išbuvęs iki 1592 m.

¹⁷⁶ Atsisakė dėl sveikatos; jo įpėdinis B. Starosielskis skiriamas 1592 05 15, *LM-76*, l. 222.

¹⁷⁷ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1576 11 18, *LM-58*, l. 94v–95. Skyrimo rašte minima, kad ž. p. ten nebuvo nuo pat 1574 m., tačiau tada negavo privilegijos, todėl dabar prašo patvirtinti.

¹⁷⁸ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1581 02 25, *LM-67*, l. 18v–19.

¹⁷⁹ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1583 11 24, *LM-69*, l. 192–v.

¹⁸⁰ Neaišku, ar mirė (taip tvirtinama G. Kosovo paskyrimo rašte 1591 m.), ar buvo pakeltas (žr. 176 nuorodą); to posto įpėdinis skiriamas dar 1591 10 19, *LM-78*, l. 94v–95.

¹⁸¹ Pakeltas į ž. p.; įpėdinis skiriamas 1581 02 25, *LM-76*, l. 18v–19.

¹⁸² To posto įpėdinis skiriamas 1601 02 24, el. – 1601 02 03, *LM-86*, l. 195.

¹⁸³ Minimas pirmajame 1566–1567 m. LDK pavietų ir jų pareigūnų sąrašė (žr.: М. Любавский, op. cit., p. 230). Jau 1567 04 15 į šį postą skiriamas kunig. A. Lukomskis, *LM-266*, Teismo reikalų knyga Nr. 52, l. 168–v. Nors pats T. Sokolenskis 1567 11 16 LDK kariuomenės surašyme jau minimas be titulo „žemės teisėjas“ (*PIB*, т. 33, ст. 476), bet dar juo dirba 1570 10 05, *LVI4*, f. 1135, ap. 20, b. 425, l. 44.

Andriejus Lukomskis? 1567 – prieš 1580 M^{184?}
Bogdanas Andriejevičius Lukomskis iki 1580–1592 M¹⁸⁵
pateisėjis Ivanas Fedorovičius Podbipieta 1567–1585 A¹⁸⁶
Pavelas Ivanovičius Porosukovas (Uglovskis) 1585 – po 1599/1600 M^{187?}
raštininkas Andriejus Sokolinskis 1567?¹⁸⁸
Andriejus Vasiljevičius Voropajus 1567–1592 P¹⁸⁹

LIETUVOS BRASTOS VAIVADIJA

21) Lietuvos Brastos pavietas
teisėjas Kirdiejus Kričevskis (Krikovskis) 1565–1577 M¹⁹⁰
Adamus Patiejus (Pociejus) 1577–1589 P¹⁹¹
pateisėjis Jakovas Gavrilovičius Gryčina 1565–1572 M¹⁹²
Grigorijus Mažeika Korenevskis 1572–1576 M¹⁹³
Bogušas (Bogdanas) Tuminskis 1576–1617 M¹⁹⁴
raštininkas Adamus Patiejus (Patiejevičius) 1565–1577 P¹⁹⁵
Fedoras Patiejus Korenevskis 1577–1589 P¹⁹⁶

22) Pinsko pavietas
teisėjas Ivanas Afanasovičius Fursas 1566–1583 M¹⁹⁷
Gurinas Semionovičius Fursas 1583–1606 M¹⁹⁸

¹⁸⁴ Mirė prieš 1580 m., nes jo įpėdinis B. Lukomskis šį postą užėmė 1579–1580 m., J. Wolff, *Kniaziove litewsko-ruscy*, Warszawa, 1897, s. 216, 219–220.

¹⁸⁵ Jo įpėdinis į tą postą skiriamas 1592 07 23 (*LM-78*, l. 148v–149) ir 1592 07 24 (*LM-77*, l. 310–v).

¹⁸⁶ Atsisakė dėl senatvės dar 1585 m. 10 mėn. sesijoje; įpėdinis į tą postą skiriamas 1585 12 15, *LM-73*, l. 116 ir *LM-74*, l. 50–v.

¹⁸⁷ Minimas dar 1599 01 22, žr. Дм. Ив. Довкялло, *Могилевская старина. Черейский Монастырь*, Могилев, 1901, с. 11. Elekcinis seimelis jo įpėdiniui išrinkti sušauktas 1600 09 17, žr.: Archiwum domu Sapiehow – Archivum Domus Sapiehanae, *Wyd. staraniem rodziny, t. 1. Listy z lat 1575–1606 (Continet Codicem epistolarem 1575–1606)*, oprac. Dr. Antoni Prochaska, Lwów, 1892, Nr. 306, s. 251.

¹⁸⁸ Paskirtas į šias pareigas 1567 04 15, *LM-266*, Teismo reikalų knyga Nr. 52, l. 167v–168. Tačiau pirmajame 1566–1567 m. LDK pavietu ir jų pareigūnų sąrašė minimas jau A. Voropajus (žr.: М. Любавский, *op. cit.*, p. 230).

¹⁸⁹ Pakeltas į ž. t., dirbo iki 1620 m., įpėdinis į tą postą skiriamas 1620 09 12, el. – 1620 08 25, *LM-93*, l. 338v–339; ž. r. įpėdinis skiriamas 1592 07 23, *LM-78*, l. 149v–150.

¹⁹⁰ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1577 04 29, *LM-58*, l. 264–v.

¹⁹¹ Pakeltas į Lietuvos Brastos kaštelionus; posto įpėdinis skiriamas 1589 01 12, *LM-73*, l. 547–v ir *LM-74*, l. 420.

¹⁹² Įpėdinis į tą postą skiriamas 1572 03 25, *LM-51*, l. 308.

¹⁹³ Jo įpėdinis į tą postą skiriamas 1576 12 06, *LM-58*, l. 126–v.

¹⁹⁴ Jo įpėdinis į tą postą skiriamas 1617 07 07, el. – 1617 07 03, *LM-93*, l. 76–v.

¹⁹⁵ Pakeltas į ž. t.; jo įpėdinis skiriamas 1577 04 29, *LM-58*, l. 264v–265.

¹⁹⁶ Pakeltas į ž. t.; jo įpėdinis skiriamas 1589 02 07, *LM-74*, 434.

¹⁹⁷ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1583 09 06, *LM-69*, l. 164.

¹⁹⁸ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1606 06 22, *LM-85*, l. 445.

pateisėjis Ivanas Semionovičius Domanovičius (Domanovskis) 1566–1574 M¹⁹⁹
Makaras Martynovičius 1574 – iki 1589 M^{200?}
Michailas (Nisiforas) Dolskis 1589–1606 P²⁰¹
raštininkas Gurinas Semionovičius Fursas 1566–1583 P²⁰²
Vasilijus Kirdiejus Gričina 1583–1606 M²⁰³

PALENKĖS VAIVADIJA

23) Drohičino pavietas
teisėjas Jokūbas Pobikrovskis 1556–1576 M
pateisėjis Martinas Vonžas 1557–1587
raštininkas Adamas Kosinskis 1554–1569 P
Janas Kosinskis (jo sūnus) 1569–1588 M²⁰⁴

24) Mielniko pavietas
teisėjas Piotras Patkovskis (Padkovskis) 1561–1585 (1586) M
pateisėjis Wojciechas Dziatkovskis 1556–1596 P?
raštininkas Wojciechas Korzeniovskis 1534–1578²⁰⁵

25) Bielsko pavietas
teisėjas Vincentas Mienskis 1559–1564 M
Serafinas Prošenskis 1565
Martinus Jalbžykas Vyšinskis (Vyšenskis) 1565–1567 M
Wojciechas Viškovskis 1567–1591 A
pateisėjis Juzefas Markovskis 1544–1569 M
Hipolitas Janikovskis (Jankovskis) 1569–1583 A
raštininkas Tomašas Ovsianas 1561–1578²⁰⁶

MSTISLAVLIO VAIVADIJA

26)
teisėjas Bogdanas Grigorjevičius Selickis 1566–1581 M²⁰⁷
Lukašas Stachovskis 1581–1585 M²⁰⁸

¹⁹⁹ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1574 04 15, *LM-57*, l. 7.

²⁰⁰ Mirė iki šios datos, nes jo įpėdinis M. Dolskis minimas tame poste 1589 m., žr.: S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, Warszawa, 1906, t. 3, s. 209.

²⁰¹ Pakeltas į ž. t.; įpėdinis į tą postą skiriamas 1606 06 23, *LM-85*, l. 445v–446.

²⁰² Įpėdinis į tą postą skiriamas 1583 09 06, *LM-69*, l. 164v.

²⁰³ Įpėdinis į šį postą skiriamas 1606 06 23, *LM-85*, l. 446.

²⁰⁴ Drohičino žemės teismų pareigūnai atrinkti pagal: *Urządnicy podlascy XIV-XVIII wieku...*, p. 86 (ž. t.), p. 82 (ž. p.), p. 75 (ž. r.).

²⁰⁵ *Ibid.*, p. 119 (ž. t.), p. 116 (ž. p.), p. 109 (ž. r.).

²⁰⁶ *Ibid.*, p. 55 (ž. t.), p. 50 (ž. p.), p. 43 (ž. r.).

²⁰⁷ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1581 09 12, *LM-67*, l. 79–v ir *LM-69*, l. 23–v.

²⁰⁸ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1585 05 27, *LM-70*, l. 208 ir *LM-72*, l. 6–v.

Semionas Andriejevičius Zoločevskis 1585–1608 M²⁰⁹
pateisėjis Stanislovas Kasporovičius 1566–1578 M²¹⁰
Jurijus Moginskis 1578–1596 M²¹¹
raštininkas Ivanas Alioša 1566–1589 M²¹²
Jarošas Masalskis 1589–1596 M²¹³

PODOLĖS BRACLAVO VAIVADIJA

27)
teisėjas Miska Petničanskis 1566–1568
Ivanas Juchnovičius Koška 1569–1586
pateisėjis Piotras Mikulinskis 1566–1568
Andriejus Sadvskis 1569–1576
raštininkas Ivanas Deškovskis 1566–1568
Filonas Kordišas 1569–1579²¹⁴

MINSKO VAIVADIJA

28) Minsko pavietas
teisėjas Grigorijus Astafjevičius Ragoza 1565–1570 M²¹⁵
Martinus Volodkovičius (Volodkievičius) 1570–1592 M²¹⁶
pateisėjis Dmitras Semionovičius Sova-Korsakas 1565–1579 M²¹⁷
Grigorijus Viaževičius 1579–1600 M²¹⁸
raštininkas Martinus Volodkovičius 1565–1570 P²¹⁹
Stefanas Fedorovičius Gladkis iki 1571–1618 M²²⁰

29) Riečicos pavietas²²¹
teisėjas Bogdanas Ivanovičius Soltanas 1566–1579 M²²²

²⁰⁹ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1608 07 03, el. – 1608 06 25, *LM-89*, l. 82v (atkeltas Gardino ž. p. G.Valavičius).

²¹⁰ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1578 08 05, *LM-59*, l. 146.

²¹¹ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1596 09 20, el. – 1596 09 02, *LM-83*, l. 131.

²¹² Įpėdinis į tą postą skiriamas 1589 09 13, *LM-77*, l. 53v–54.

²¹³ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1596 09 20, el. – 1596 09 03, *LM-83*, l. 129v.

²¹⁴ Podolės Braclavo žemės teismų pareigūnai atrinkti pagal: Н. Яковенко, *op.cit.*, p. 190.

²¹⁵ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1570 11 25, *LM-51*, l. 277–v.

²¹⁶ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1592 12 23, el. – 1592 12 13, *LM-77*, l. 420–v.

²¹⁷ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1579 12 31, *LM-64*, l. 294v–295.

²¹⁸ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1600 07 06, *LM-86*, l. 150v.

²¹⁹ Pakeltas į ž. t. 1570 11 25, *LM-51*, l. 277–v; jo įpėdinis minimas jau 1571 06 14, *MAB RS*, f. 16, b. 42, l. 29.

²²⁰ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1618 09 05, el. – 1618 08 27, *LM-95*, l. 119v–120.

²²¹ Iki 1569 m. priklausė Kijevo vaivadijai.

²²² Įpėdinis į tą postą skiriamas 1579 04 04, *LM-64*, l. 22–v.

Andriejus Josifovičius Chaleckis 1579–1589 P²²³
pateisėjis Andriejus Vasiljevičius 1566?–1579 M²²⁴
Aleksandras Judickis 1579–1601 M²²⁵
raštininkas Andriejus Josifovičius Chaleckis 1566?–1579 P²²⁶
Michailas Soltanas 1579–1603 pab. (pašalintas) ²²⁷

30) Mozyriaus pavietas²²⁸
teisėjas Andriejus Jelecas 1566 – prieš 1570 M^{229?}
Gerasimas Balakiras prieš 1570–1581 M²³⁰
Stefanas Grigorjevičius Loveika 1581–1597 M²³¹
pateisėjis Fedoras Levkovičius (Lenkovičius) Ipogorskis 1566–1576 M²³²
Stefanas Grigorjevičius Loveika 1576–1581 P²³³
Vasilijus Lozka 1581–1591 M²³⁴
raštininkas Fedoras Balakiras 1566–1578/1581 M^{235?}
Helijašas Budila prieš 1581–1593 M²³⁶

Žemės teismų pareigūnų sąrašė ir nuorodose prie jo panaudotos santrumpos:

A – atsisakė posto
d. – diena
el. – elekcija
kn. – knyga
M – mirė dirbdamas tame poste
mėn. – mėnesis
P – paaukštintas pareigose
pr. – pradžia (metų)
pab. – pabaiga (metų)

²²³ Pakeltas į pavieto maršalus 1589 12 11, *LM-76*, l. 98–v ir *LM-78*, l. 58v–59; įpėdinis į tą postą skiriamas 1589 12 11, el. – 1589 09 03 (*LM-76*, l. 98–v ir *LM-78*, l. 58v–59) ir 1592 04 15 (*LM-77*, l. 299v–300).

²²⁴ Atsisakė posto dėl senatvės ir ligos; įpėdinis skiriamas 1579 04 04, *LM-64*, l. 22–v.

²²⁵ To posto įpėdinis išrenkamas 1601 07 16, *LM-289*, l. 42–v.

²²⁶ Pakeltas į ž. t. 1579 04 04, *LM-64*, l. 22.

²²⁷ Pašalintas iš posto dėl nusikaltimo; įpėdinis skiriamas 1604 02 04, el. – 1603 12 13, *LM-85*, l. 260–v.

²²⁸ Iki 1569 m. priklausė Kijevo vaivadijai.

²²⁹ Jo įpėdinis tame poste minimas 1570 11 25, *LM-268*, Teismo reikalų knyga Nr. 54, l. 340v.

²³⁰ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1581 11 (be dienos), *LM-69*, l. 34–v.

²³¹ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1597 11 29, *LM-76*, l. 736.

²³² Įpėdinis į tą postą skiriamas 1576 12 06, *LM-56*, l. 86 ir *LM-58*, l. 124v–125.

²³³ Pakeltas į ž. t. 1581 11 mėn. (be dienos), *LM-69*, l. 34–v.

²³⁴ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1591 09 04, el. – 1591 07 09 (*LM-77*, l. 281–v ir *LM-78*, l. 91) ir 1593 03 04 (*LM-77*, l. 434–v).

²³⁵ Minimas tame poste dar 1578 m. kaip savo pavieto mokesčių rinkėjas, žr.: *Volumina Legum*, Petersburg, 1859, t. 2, s. 197. Jo įpėdinis H. Budila ten minimas nuo 1581 m.

²³⁶ Įpėdinis į tą postą skiriamas 1593 03 07, *LM-76*, l. 364.

- pav. – pavietas
PR – aprašo priedas (*suplement*)
RA – Radvilų archyvas (AGAD'e)
RS – rankraščių skyrius
VSAA – Vyriausiasis senųjų aktų archyvas, Varšuva (Archiwum Główny Aktów Dawnych).
LMAB – Lietuvos mokslų akademijos biblioteka
? – neaišku
.../... – laikotarpis tarp vienu ir kitu metu
žr. – žiūrėk

Gauta 2002 03 28

Darius Vilimas

LAND COURT OFFICIALS OF THE GRAND DUCHY OF LITHUANIA IN 1564–1588

S u m m a r y

The decade before Lublin's Union (1569) became a period of very important reforms in GDL. It was the era of state modernization. Some important reforms were introduced as an attempt to modernize the state structure.

One of the most important reforms was establishing elective district (*poviet*) land courts. Land courts were established in 1564–66, after the administrative reform. Nobles refused their juridical privileges and gave their formal consent for establishing elective land courts. Finally it was fixed in Lithuanian Statute II (1566).

The gentry in the districts had to elect three officials (judge, vice-judge and scribe) for the land court. This was the beginning of formation of district *lawyer* groups inside the regional gentry.

Analysis of the list of *lawyers* gives us an opportunity to make some preliminary conclusions. Most officials were close or distant relatives. Their professional career was influenced by many factors such as successful marriage, nobles' protection or higher rate of property. Some of them were promoted to more respectable posts of the district (*poviet*) or palatinate and even became senators of the Republic (*Rzeczpospolita*). We can talk about succession of service in regional land courts, because some generations of one family worked at the same place. The district gentry elite of land court in its turn was the source for the high strata of the state's elite.

A list of regional land court officials of GDL is subjoined.